

UN DIA EN LA VIDA DELS ÍBERS

CEIP Santa Creu de Calafell

RESUM

El coneixement de les societats del passat a partir del treball escolar basat en l'aprofitament de les restes patrimonials locals, és el punt de sortida de l'experiència desenvolupada en el CEIP Santa Creu de Calafell (Calafell, Tarragona). El centre d'interès d'aquest projecte educatiu europeu són les societats protohistòriques europees, concretament el món ibèric, els celtes, els lusitans i els etruscs. Una estratègia didàctica basada en la dramatització en l'escenari de la Ciutadella ibèrica de Calafell va permetre a alumnes d'Educació Primària apropar-se a la vida quotidiana d'aquests grups del passat europeu.

RESUMEN

El conocimiento de las sociedades del pasado a partir del trabajo escolar basado en el aprovechamiento de los restos patrimoniales locales es el punto de partida de la experiencia desarrollada en el CEIP Santa Creu de Calafell (Calafell, Tarragona). El centro de interés de este proyecto educativo europeo son las sociedades protohistóricas europeas, en concreto las ibéricas, celtas, lusitanas y etruscos. Una estrategia didáctica basada en la dramatización hizo posible que los alumnos de Educación Primaria pudieran acercarse a la vida cotidiana de estos grupos del pasado.

ABSTRACT

The starting point of the experience developed by the primary school CEIP Santa Creu de Calafell (Calafell, Tarragona) consists in learning about past societies by means of a set of activities related to local archaeological heritage. This European Education Project focus on late prehistoric European societies such as the Iberians, the Celts, the Lusitans and the Etruscus. An educational proposal based on dramatisation and living history made possible for the pupils of Primary Education levels to get closer to the daily life of these prehistoric groups.

Presentació

El CEIP " Santa Creu de Calafell " és una escola d'Ensenyament Infantil i Primària de tres línies i 520 alumnes, aproximadament.

El curs 98/99, aprofitant que al nostre poble tenim la Gutadella Ibèrica, vam decidir simular "un dia en la vida dels ibers que vivien a Calafell", però ho

faríem en la pròpia Ciutadella i vestits com els nostres avantpassats.

Quins eren els nostres objectius?

1. Aprofitar els recursos històrics de la nostra localitat. Aquesta activitat queda emmarcada en l'àrea de Ciències Socials en els nivells de 3r (estudi del poble), 4t (estudi de la comarca), 5è (estudi dels ibers a

Catalunya), 6è (assentaments ibers a la Península Ibèrica).

2. Fer participar tota l'escola de forma directa mitjançant tallers, representació i visita a la Ciutadella per veure la representació, així com implicar els pares .
3. Fer arribar la nostra experiència més lluny, concretament a dues escoles: una de Madeira (Portugal) i l'altra de Goito (Itàlia), amb les quals participem en un Projecte Comenius, el projecte IBERCA: Ibers a Catalunya, però que també pretén donar a conèixer als nens de la nostra escola altres civilitzacions europees pròximes a la cultura dels ibers, com la celta, la lusitana i l'etrusca. La nostra escola participa com a escola coordinadora del projecte.

Gràcies a aquest projecte va ser possible portar a terme aquesta experiència pel que fa referència a la part econòmica de la representació

Des del moment en què va sorgir la idea de la representació vam tenir molta feina. Ens vàrem reunir amb el Sr. Josep Pou, arqueòleg municipal, que ens va assessorar quant als vestits, armes i altres estris. Es van confeccionar els diferents patronatges dels vestits que van confeccionar les mares. Els alumnes de Cicle Superior es van encarregar de fer estampació amb pintura d'òxid de ferro, que ells mateixos elaboraven, i de tot un seguit d'activitats. Finalment, la Ciutadella, el dia 23 d'abril, va tenir vida pròpia: un Cabdill amb la seva junta de govern, soldats que custodiaven les muralles, teixidores, constructors de

toves, pastors, pescadors, fins a 100 nens i nenes en escena, des de pàrvuls 3 anys fins a alumnes de 6è. Tota l'escola, amb la col·laboració del claustre, l'AMPA, l'Ajuntament i ds pares, van fer possible aquesta experiència que va resultar molt laboriosa, però també molt positiva i gratificant per a tota la comunitat escolar.

El que aportem a aquest III Seminari d'Arqueologia I Ensenyament és una de les activitats complementàries realitzades en el projecte Comenius.

Organització interna de les activitats

1. *Carta informativa als pares* explicant el projecte i demanant la seva col·laboració. S'adjuntava una autorització que s'havia de tornar signada en el cas que els seus fills volguessin participar en l'activitat. També implicava el compromís de confeccionar el vestit, que es donaria tallat .

2. *Calendari per confeccionar els vestits*. Aquest calendari es va confeccionar, fora de l'horari escolar, segons els nivells dels alumnes. Les mares, amb el nen/a recollien el vestit tallat i rebien instruccions sobre la forma de confeccionar-lo i la data d'entrega al tutor/a.

3. *Preparació dels tallers*. Vam establir una programació per confeccionar els diferents complements per realitzar la representació: collars, armes...

4. *Confecció d'un llistat dels mestres responsables* de cada grup classe per

realitzar la visita, així com de dos mestres encarregades de fer de monitores en el trasllat amb autocar dels més petits i de les diferents escenes representades en la Ciutadella (les mestres, que es van presentar voluntàries, també es van confeccionar el seu propi vestit)

5. *Confecció d'un horari de visita* a la representació per part dels alumnes de tota l'escola de forma que la circulació dintre del recinte es pogués portar a terme de forma fluida.

6. *La representació.*

Programació d'activitats interdisciplinars. Cicle Mitjà.

TEMPORITZACIÓ	NIVELL	PLÀSTICA	C. DEL MEDI	LL.CATALANA	INFORMÀTICA
Començar al final del primer trimestre Finalitzar al 2n trimestre.	3r.	Realitzar dibuixos en cartolina per guarnir els passadissos: – Àmfores. – Plànols. – Ciutadella. – Mural eines.	Conèixer la situació de l'assentament iber a Calafell. Visita a la Ciutadella Ibèrica.	Confeccionar un dossier sobre la visita a la Ciutadella Ibèrica: – Índex. – Plànol. – Redacció. – Eines.	Picar a ordinador les redaccions.
Començar al final del primer trimestre . Finalitzar al 2n trimestre.	4t.	Confeccionar mapa dels assentaments ibers de la comarca del Penedès.	Conèixer la situació geogràfica d'altres assentaments ibers a la comarca.		
2n. Trimestre.	3r	Dibuixar i guarnir les receptes íberes.		Copiar receptes íberes. Realitzar redaccions sobre el que menjaven els ibers	Picar les receptes a l'ordinador.
2n. Trimestre.	4t.	Taller: confecció de cordills.	Visita a la Ciutadella Ibèrica.	Explicacions i comentaris de la situació, construcció, habitatges... de la Ciutadella de Calafell.	Redacció sobre la visita a la Ciutadella.

Programació d'activitats interdisciplinars. Cicle Superior.

TEMPORITZACIÓ	NIVELL	PLÀSTICA	C.DEL MEDI	LL.CATALANA.	INFORMÀTICA.
2n. TRIMESTRE.	5è.	<p>Confeccionar el mapa de les comarques de Catalunya i els seus assentaments ibers.</p> <p>Tallers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - teixits. - estampació. - escriptura. <p>Murals:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vestits homes/dones. - armes. - àmfores. - guerrers. - ceràmica <p>Realització en ceràmica d'objectes ibers .</p> <p>- Dibuix (simetries).</p>	<p>Conèixer la situació geogràfica dels assentaments ibers a les comarques de Catalunya: Baix Penedès - Gran Penedès.</p> <p>Visita a la Ciutadella ibèrica per confeccionar els diferents tallers.</p> <p>Dossier sobre l'observació de la Ciutadella Ibèrica.</p> <p>Recollida de notícies ibèriques (mitjans de comunicació)</p>	<p>Llegir i comentar el dossier.</p> <p>Llegir i comentar les notícies.</p>	<p>Pasar a ordinador les respostes del dossier.</p>

Programació d'activitats interdisciplinars. Cicle Superior.

TEMPORITZACIÓ	NIVELL	PLÀSTICA	C. DEL MEDI	LL. CATALANA	INFORMÀTICA
2n TRIMESTRE	6è .	<p>Tallers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toves - encofrats. <p>Confecció del mapa d'Espanya amb els assentaments ibers més importants.</p>	<p>Visita a la Ciutadella i d'altres assentaments de la zona.</p> <p>Dossier: conèixer l'organització social, comercial i religiosa dels ibers.</p> <p>Estudiar la situació geogràfica dels jaciments ibers més importants d'Espanya</p>	<p>Redacció i comentari sobre la informació obtinguda del dossier.</p>	<p>Picar respostes i redacció.</p>

Representació a la ciutadella ibèrica de Calafell. Programació de l'activitat

OBJECTIUS	CONTINGUTS	ACTIVITATS	AVALUACIÓ
<p>1. Apropament i coneixement de les diferents cultures europees</p> <p>2. Estudi de l'organització social, política, comercial i cultural dels ibers. (Ciències Socials).</p> <p>3. Respectar i valorar l'entorn cultural i artístic del nostre municipi.</p> <p>4. Utilitzar com a recursos l'entorn i el llegat dels nostres avantpassats: Ciutadella.</p>	<p><i>Fets i conceptes.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Característiques generals del món dels ibers. - Aspectes de la vida quotidiana dels ibers. - Principals assentaments ibers a Catalunya. <p><i>Procediment.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Extracció d'informació de mapes històrics. - Anàlisi de la ciutadella de Calafell. <p><i>Actituds, valors i normes.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Respecte pels costums i les formes de vida dels ibers. - Valoració de la cultura dels ibers. 	<ul style="list-style-type: none"> - Observació i anàlisi del Poblament Ibèric de Calafell. - Descripció del poblament ibèric de Calafell, indicant la seva situació. - Tallers de confecció de : casc, cuirasses, escuts, llances, collars, estampació de vestits ... - Representació de la vida social dels ibers a la Ciutadella de Calafell. - - Visita a la Ciutadella per observar la representació. 	<ul style="list-style-type: none"> - Enumeració de les diferents armes que feien servir els ibers. - Coneixement de la organització social i política dels ibers. - Explicació del que han vist a la representació. - Explicació de l'herència cultural i de la importància de les formes de vida que han llegat les civilitzacions antigues. - Anàlisi de les característiques tècniques i estètiques del poblament de Calafell.

Escenes representades

PERSONATGES	VESTIMENTA
<i>Pastors.</i>	- Vestit, cinturó, sabatilles xineses blanques o negres, bossa, flauta
<i>Teixidores.</i>	- Vestit, cinturó, sabatilles xineses blanques, collarets, arracades, teler, fil per teixir.
<i>Senyores dels Cabdill i la noblesa.</i>	- Vestit, cinturó, mantó, sabatilles xineses, collarets fosa guarnits, guarniments cap (Dama d'Elx).
Consell de govern. <i>Cabdill.</i> <i>Consellers.</i> <i>Altres membres.</i> <i>Soldats de Guardia.</i>	- Vestit, cinturó, xineses, protecció cames, capa. - Vestit, capa, xineses. - Vestit, cinturó, xineses. - Vestit, cuirassa, escut, llança, falcata, casc, protecció cames (grebes).
<i>Constructors de tovots.</i>	- Vestit, xineses, cinturó.
<i>Reparadores de xarxes.</i>	- Vestit, cinturó, collarets, xineses, xarxes.
<i>Soldats de defensa de la muralla.</i> Nens grans. Nens petits.	- Vestit, cuirassa, casc, escut, llança, falcata, protectors cames, xineses. - Vestit, cuirassa, casc, escut, llança, punyal petit, xineses.
<i>Molí de farina.</i>	- vestit, cinturó, xineses.
<i>Mestre i nens aprenent l'escriptura.</i> Mestre. Alumnes.	- Vestit, capa, cinturó, xineses, taulell de cera i puntxó. - Vestit, cinturó, xineses, petita taula de cera i puntxó.
<i>Taller de ceràmica.</i>	- Vestit, cinturó, xineses, fang, motlle, pinzells per decorar, òxid de ferro.

Representació ibèrica a la ciutadella. Tallers. Pressupost.

TALLER	REALITZACIÓ	DURADA	MATERIAL	PRESSUPOST.
Confecció dels vestits.	Mares dels alumnes.	Tallada dels patrons. (2 h). Realització dels vestits: termini de 10 dies a partir de tallar el patró.	64 m. roba de cotó 100%, color cru., 3,20 m d'amplada 1.875 ptes/ m.	120.000 ptes.
Confecció de 7 mantons.	Tallar per part dels mestres.	1 hora.	14 m roba de cotó de color rosa, 1,50m d'amplada, a 2.040 ptes/ m.	28.560 ptes.
Confecció de 7 capes.	Tallar per part dels mestres.	1/2 hora.	4 m. roba de cotó de color verd , de 1,50 m d'amplada, a 2.040 ptes/ m.	8.160 ptes.
Confecció de cinturons per cada personatge.	Tallar i estampar per part dels alumnes.	1 hora.	Restes de robes de vestits, capes i mantons.	

Representació ibèrica a la ciutadella. Tallers. Pressupost.

TALLER	REALITZACIÓ	DURADA	MATERIAL	PRESSUPOST
Estampació dels vestits. Estampació d'alguns cinturons.	A càrrec d'alumnes de 5è i 6è.	Depenent de l'habilitat de dels nens, cada vestit necessita aproximadament 10- 15 minuts.	El vestit ja confeccionat. Pintura d'òxid de ferro preparada pels propis alumnes amb terra d'òxid de ferro i aigua.	
Confecció de bosses pastors.	Tallades pels professors. Cosides pels propis alumnes.	1/2 hora cada bossa.	1m de tela de cotó, color cru. Doble de la tela 1,50 m. Agulla de cosir llana. Llana de color marró i blanc.	
Confecció de collarets, arracades... Confecció guarniment cap (rodets).	Alumnes de 5è i 6è.	10 / 15 minuts cada collar. 30 / 35. minuts.	Fil una mica gruixut de cotó. Pasta de sopa: macarrons, cargols, pistons... Pintura " Esprai " color or. 2 capses buides de formatgets en porcions per persona.	

UN DIA EN LA VIDA DELS IBERS

			Macarrons, cargols de pasta. Pega o cola. Cartolina daurada.	
--	--	--	--	--

Representació ibèrica a la ciutadella. Tallers. Pressupost.

TALLER	REALITZACIÓ	DURADA	MATERIAL.	PRESSUPOST.
<p>Confecció escuts. Confecció de cuirasses Confecció de falcates i punyals. Confecció de cascos. Confecció de llances.</p> <p>Confecció de grebes.</p>	<p>Tallers realitzats per alumnes de 5è i 6è.</p>	<p>15 / 20 minuts, tallar i pintar.</p> <p>10 minuts dibuixar , retallar, i muntar cintes.</p>	<p>Capses de cartró.</p> <p>Pintura metal-litzada plom (1 pot ½ kg) Pintura metal-litzada coure.(1 pot 1/2 kg). Enquadernadors àlbums curts, tipus claus. (3 per cuirassa) . Total 60 peces. Enquadernadors àlbums curts (2 per escut). Total 40 peces.</p> <p>Plàstic (imitació pell) marró per protecció cames soldats. 1m. Cinta marró per lligar proteccions cames soldats. Una peça de 25 m. Paper d'alumini pels cascos soldats. 1 rotllo de 30 m.</p>	<p>Demanades a estancs i botigues. 695 ptes. 695 ptes. 300 ptes. 100 ptes.</p> <p>1.500 ptes. 2.200ptes. 200 ptes.</p>
<p>Llances soldats.</p>	<p>Alumnes de 5è i 6è.</p>	<p>20 minuts : retallar, pintar i muntar la llança.</p>	<p>Cartró</p> <p>Canyes de tomaquera.</p> <p>Un pot de 1/2 kg de pintura metal-litzada ferro. Cordill fi del que fem servir per penjar els treballs als passadissos</p>	<p>Demanat a botigues. 200 pta. 25 canyes. 695 ptes.</p> <p>Tenim al col·legi.</p>

UN DIA EN LA VIDA DELS IBERS

Taulell d'escriptura.	Professors. (s'ha de manipular cera calenta).		Aprofitada del col·legi. Aportació.	
-----------------------	--	--	--	--

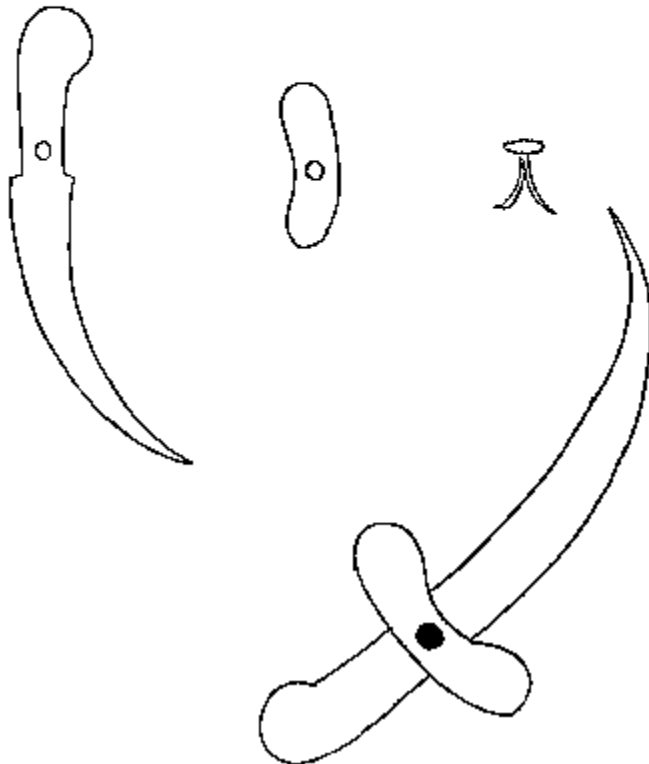
TALLERS

PUNYALS.

PROCEDIMENT.

- Dibuixar sobre cartó les dues parts del punyal, segons la figura 1. Retallar per tal que ens serveixi de patró.
- Que els nens dibuixin amb la plantilla i sobre cartó les peces: fulla i empunyadura.
- Retallar.
- Pintar amb pintura metalitzada imitació ferro.
- Montar la fulla i l'empunyadura amb enquadernadors petits.

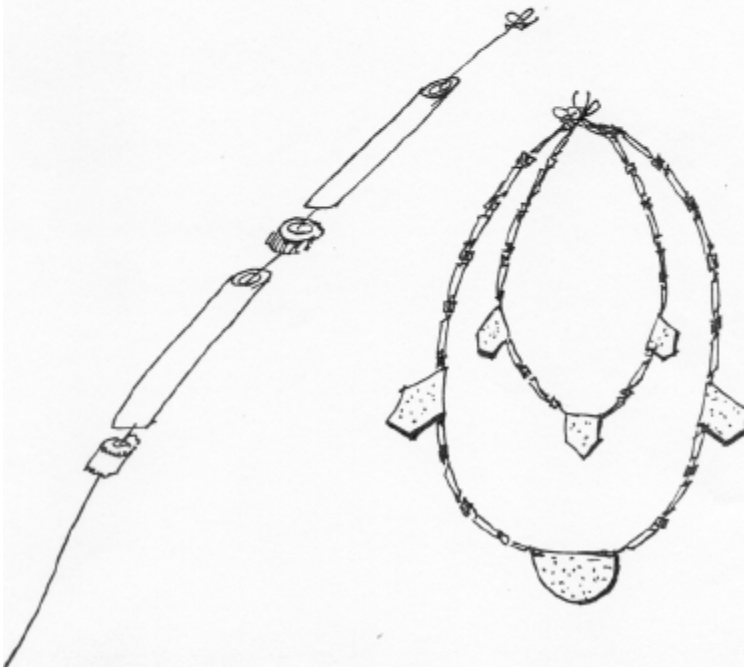
TALLERS

COLLARS.

PROCEDIMENT.

- Agafar fil una mica gruixut i resistent.
- Pasar macarrons i d'altres tipus de pasta, a gust dels nens.
- Formar els collars a una mida que els pugui passar pel cap els més curts i d'altres més llargs.
- Lligar el fil una vegada aconseguida la mida desitjada.
- Pintar amb esprai daurat, imitació or.

* Entre mig es pot lligar peces rectangulars, rodones, acavades en puntxa de cartolina daurada que imiti els collars que portaven les dones iberes.

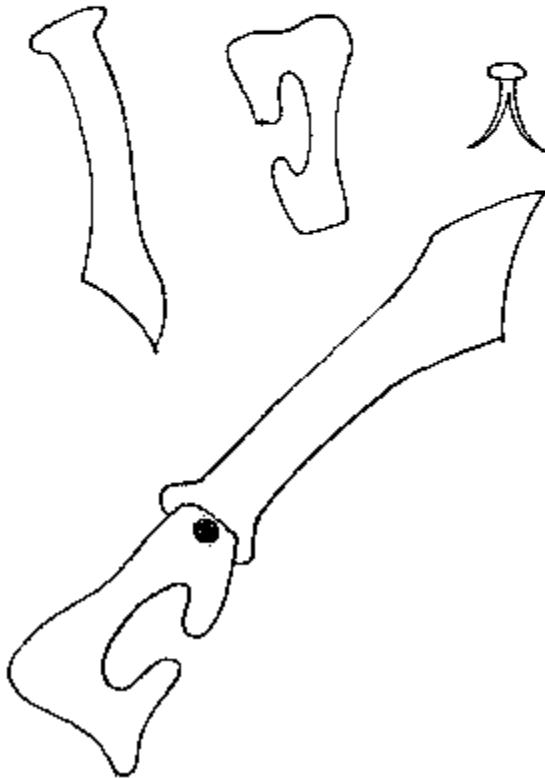
TALLERS

FALCATA.

PROCEDIMENT.

- Dibuixar sobre cartró les dues parts de la falcata, segons la figura 2. Retallar per tal que ens serveixi de patró
- Que els nens dibuixin amb la plantilla i sobre cartró les peces: fulla i empenyadura.
- Retallar
- Pintar amb pintura metalitzada imitació ferro.
- Montar la fulla i l'empenyadura amb enquadernadors petits.

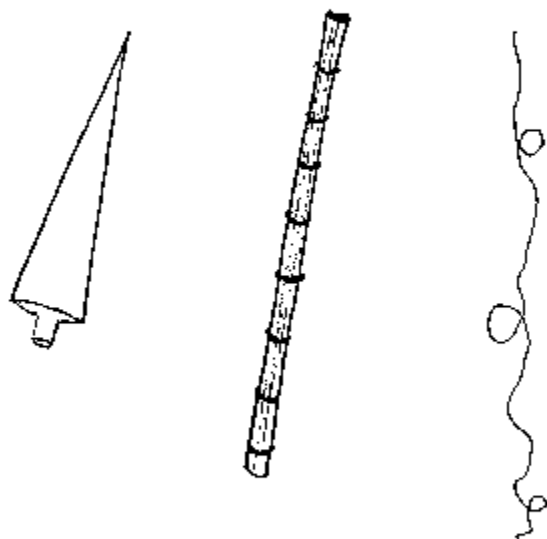
TALLERS

LLANÇA,

PROCEDIMENT.

- Dibuixar sobre cartró dues fulles de la llança, segons la figura 3
- Retallar per tal que ens serveixi de patró.
- Que els nens dibuixin amb la plantilla i sobre cartró les peces fulles.
- Retallar.
- Pintar amb pintura metalitzada i imitació ferro.
- Montar agafant les dues fulles i posant entre mitg la canya.
- Lligar amb cordill marró del que fem servir per penjar els treballs.

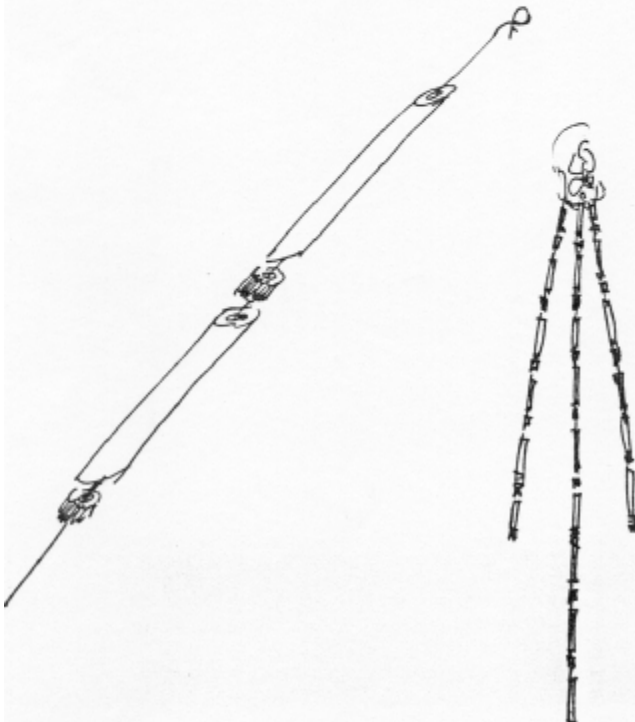
TALLERS

ARRECADES.

PROCEDIMENT.

- Agafar fil una mica gruixut i resistent.
- Pasar macarrons i d'altres tipus de pasta, a gust dels nens.
- Formar tres fileres: una llarga i dues una mica més curta..
- Lligar el fil una vegada aconseguida la mida desitjada (que arribin sobre els hombros o una mica més aball.
- Pintar amb esprai daurat, imitació or.

Figura 1. Grup de pastors ibèrics

Figura 2. Soldats a la muralla

Figura 3. Soldats a la muralla

Figura 4. L'escribà ensenya l'escriptura ibèrica

Figura 5. Altar del sacrifici

Figura 6. Edificació de parets

Figura 7. Fabricació de tovots

Figura 8. Dames riques

Figura 9. Aiguadors